

Başvuru (Received): 26 Eylül/September - 2023

Kabul (Accepted): 22 Ekim/October - 2023

Türk Folklor Araştırmaları, Sayı: 367, 104- 111. e-ISSN 3023-4670

https://www.turkfolklorarastirmalari.com/Makaleler/1894615062_ESRA%20AND.pdf

---

METİN AND'I ANMA GÜNLERİ Metin And 's Memorial Days

Esra AND^{*}

Babam Prof. Dr. Metin And'ın vefatının 15. yılı için Ankara'da 29-30 Eylül ve 1 Ekim 2023 tarihlerinde Goethe Institut Ankara, Cin Ali Eğitim ve Kültür Vakfı, Mangala Oyunu Derneği ve Arşivciler Platformu iş birliğiyle anma etkinlikleri düzenlendi.

Etkinliğin İlk Günü

Etkinliklerin ilk gününde Goethe Institut Ankara'da yaptığım “Bir Arşiv Tutkunu: Metin And” başlıklı sunumda Metin And'ın arşiv ve çalışmaları ile ilgili bu 15 yılda neler yapıldığını ve planlanan projeleri anlattım. Bu süreci anlatmayı iki açıdan çok önemsiyorum. Birincisi vefatından sonra “Metin And'ın çalışmaları ne oldu, arşivi ne durumda?” diye haklı olarak merak eden pek çok kişi olduğunu biliyorum. Benim varlığımdan haberdar olmayanlar doğal olarak böyle bir endişe duyuyorlar. Bu külliyyatın emin ellerde olduğunu fırsat bulduğum her mecrada anlatmaya çalışıyorum.

İkinci neden ise, benim gibi bir anda, önemli bir arşivi ellerinde bulan ve bu hazineyle ne yapacağını bilemeyen pek çok “kültür mirasçısı” var. Umuyorum ki hikâyem onlara bir örnek teşkil eder ve yol gösterebilir.

Konuşmamda altını çizmek istediğim noktalardan biri, bu arşivlerin düzenlenmesi, saklanması konusunun hiç kolay bir iş olmadığı idi. Bu miraslar bizim şahsi mirasımız olmaktan öte bir dünya mirası. Dolayısıyla aslında omzumuzda taşıdığımız yük çok ağır. Ben bunu zaman zaman çok yoğun hissediyorum, “Bu mirası layık olduğu şekilde taşıyabiliyor muyum, koruyabiliyorum?” diye endişeler yaşıyorum. Omuzlarım zaman zaman çöküyor, “Nasıl çıkacağım bu işin içinden?” diyorum ama bu anlarda hep Metin And bana bir dokunuş yapıyor. Onun bu külliyyatı oluşturmak için yaptığı maddi ve manevi fedakârlıkları, nasıl bir heyecanla ve motivasyonla çalıştığını hatırlayarak yola devam ediyorum.

---

*Metin And'ın kızı. esra1302@gmail.com

Esra And, Metin And'ın vefatından sonra basılan kitaplarda Osmanlı Tasvir Sanatları serisi ve Çarşı Ressamları'nın hikâyesini anlatıyor.

Bu arşivi toplarken çok zorlu bir süreçten geçtim diyebilirim. Benim kendi mesleğim finans alanında. O dönem İstanbul'da yoğun bir iş temposu içindeydim ve babamı kaybettiğimiz 30 Eylül'den tam bir ay sonra, iki sene sürecek bir maratona başladım. Hemen hemen her hafta sonu cumartesi sabahı ilk uçakla Ankara'ya gittim, pazar akşamı geç uçakla geri döndüm ve tam iki sene boyunca evi ve arşivi toparladım. O ev, benim çocukluğumun ve gençliğimin geçtiği ev... O yüzden oldukça duygusal anlar da yaşadım. O tempoda babamın yasını bile tutamadığımı çok geç fark ettim.

Çalışmalarım sırasında bana destek olan çok değerli dostlarım var. Bana sıkça profesyonel bir arşiv desteği neden almadığımı soruluyor. Bu süreçte elimdeki külliyatın ve içeriğinin ne olduğunu kendim anlamak ve hâkim olmak istiyorum. Ayrıca bu çalışmalar Prof. Dr. Metin And'ı keşfetmeme neden oluyor. Büyük bir hayranlıkla "Bu çalışmaları gözümüzün önünde nasıl yapmış?" diye soruyorum kendime.

Tüm bu sürecin sonunda yapılanları alt alta listelersek;

- Tiyatro, bale, halk bilim, gölge oyunu, tasvir sanatları, illüzyon başta olmak üzere kitaplığındaki 10.000'e yakın kitap tek tek elden geçerek listelendi. Bunun büyük bir bölümü Haliç Üniversitesi Söğütözü Kampüsü Kütüphanesi'nde. Kendisine imzalanmış ve çalışmalarında kullandığı kitaplar Esra And tarafından korunuyor.
- 1500 kitap ve yayından oluşan illüzyon kütüphanesinin tamamı Esra And tarafından korunuyor.
- Minyatür, dans, tiyatro, gölge oyunu başta olmak üzere yaklaşık 15.000 saydam konularına göre tasniflendi.
- Ağırıklı siyah-beyaz tiyatro fotoğrafları olmak üzere 3000 civarında fotoğraf, tasniflendi. Şahsi fotoğrafları taranarak dijital ortama aktarıldı.
- Eski kitaplarının yeni basımları ve basılmış olanların tekrar basımları düzenli olarak yapılıyor. Bu kapsamda *Tanzimat*, *Meşrutiyet* ve *Geleneksel Türk Tiyatrosu* kitaplarının arşivdeki fotoğraf ve saydamları tasniflenerek Yapı Kredi Yayınları'na teslim edildi. *Cumhuriyet Tiyatrosu* kitabı için fotoğraf tasnifine devam ediliyor.
- *Çarşı Ressamları* kitabının tüm albümleri tasniflenerek Yapı Kredi Yayınları'na teslim edildi.
- *Türk Halk Dansları* kitabında kullandığı ve arşivdeki tüm halk dansları fotoğrafları tasniflenerek Yapı Kredi Yayınları'na teslim edildi.
- Yazılarının tamamı sırayla taranarak dijital ortama aktarılıyor. Yarısına yakın bir kısmı tamamlandı. Yaklaşık olarak 1500 yazıdan bahsediyoruz.
- Hakkında çıkan yazılar, dergi ve gazete röportajları, haberler taranarak dijital ortama aktarılacak.
- TV'de katıldığı programlardan kendi yaptığı illüzyon gösterimlerine kendisine ait görüntülerin bulunduğu videolar dijital ortama aktarılacak.
- Bir dönem TRT Radyo'da yaptığı "Baleye Çağrı" programının metinleri taranarak dijital ortama aktarılıyor.
- Klasik müzik bestecilerinin eserlerinden oluşan yaklaşık 500 plak tasniflendi.
- "Maske koleksiyonu" kızı Esra And tarafından saklanıyor.
- "Zar koleksiyonu" kızı Esra And tarafından saklanıyor.
- "Karagöz tasvirleri koleksiyonu" Bursa Karagöz Müzesi'nde sergileniyor. Müze halka açık, ziyaret edilebilir.
- Türk ve yabancı filmler, bale, opera ve tiyatro içerikli video koleksiyonundan DVD formatında olanlar kızı Esra And tarafından saklanıyor.
- Vefatından sonra Yapı Kredi Yayınları tarafından yeni basımı yapılan kitapları:
  - *16. Yüzyılda İstanbul. Kent-Saray-Günlük Hayat*, 2011- 6. Baskı
  - *Osmanlı Tasvir Sanatları: 1. Minyatür*, 2014
  - *Ottoman Figurative Arts 1: Miniature*, 2018

- *Osmanlı Tasvir Sanatları 2: Çarşı Ressamları*, 2018
- *Ottoman Figurative Arts 2: Bazaar Painters*, 2018
- *Kısa Türk Tiyatrosu Tarihi*, 2019
- *Dionisos ve Anadolu Köylüsü*, 2019
- *Karagöz. Turkish Shadow Theatre*, 2019
- *Kırk Gün Kırk Gece. Eski Donanma ve Şenliklerde Seyirlik Oyunları*, 2020
- *Forty Days and Forty Nights – Weddings, Festivals and Pageantry in the Ottoman Empire*, 2020
- Vefatından sonra tekrar baskıları yapılan kitapları:
  - *Ritüelden Drama. Kerbela-Muharrem-Ta'ziye*, 2002- 5. Baskı
  - *Oyun ve Bügü*, 2003- 6. Baskı
  - *Minyatürlerle Osmanlı-İslam Mitologyası*,2007- 9. Baskı
  - *Başlangıcından 1983'e Kadar Türk Tiyatro Tarihi*,2004- 11. Baskı
- Yeni baskısı hazırlanan kitapları:
  - *Türk Köylü Dansları*
  - *Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu*
  - *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*
  - *Geleneksel Türk Tiyatrosu. Köylü ve Halk Tiyatrosu Gelenekleri*
  - *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu*
- 2011 yılında Yapı Kredi Kültür ve Sanat tarafından “Bir Usta Bir Dünya Metin And Daima Oyun Her Daim Oyuncu” sergisi düzenlendi.
- Sosyal medya hesapları açıldı.
- Projeler:
  - Vefatından önce büyük bir kısmını tamamladığı kitabı *Sihirbazların İzinde*'nin basımı.Fotoğrafların arşivden çıkarılarak tasnifi.
  - Yeni basımları yapılmamış diğer kitaplarının baskılarının hazırlanması.
  - Web sitesi oluşumu.
  - Bale ve dans yazılarının bir kitapta toplanması.
  - «Baleye Çağrı» program metinlerini kullanarak aynı isimde bir radyo programı yapımı.
  - Farklı şehirlerde Metin And'ı anma etkinliklerinin düzenlenmesi.
  - Belgesel film çekimi.

Metin And sadece ülkemizde değil tüm dünyada önemli bir isim. Onun çalışmalarını gelecek nesillere aktarmak, “Metin And kimdir?” tanıtımını yapmak benim bundan sonra nefes aldığım süre boyunca tek hedefim. Genç nesilden bir kişiye bile Metin And'ın çalışmaları ile dokunabilmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Konuşmamın sonunda, Metin And'ın dostları Sabri Koz, Ozan Sağdıç, Uğur Kavas, Prof. Dr. Pınar Aydın, öğrencileri Sevgi Türkay, Efza Topçu anılarını paylaştılar. Genç akademisyenlerden Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Halkbilimi Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Pınar Kasapoğlu, Metin And'ın kitapları ve çalışmalarını ders olarak okuttuklarını anlattı. Finalde Efza Topçu ve Sevgi Türkay'ın, benim doğum haberimi Alman Kültür Derneği'nde aldıklarını anlatmaları ise çok anlamlı idi ve akşamın kapanışı oldu.

Etkinliğin 2. Günü

Cin Ali Müzesi'ndeki program Sabri Koz'un sunumu ve konuşması ile başladı. Metin And'ın editörü, dostu, çalışma arkadaşı Sabri Koz, Metin And'ın bıraktığı kitap ve makale külliyatı üzerinden onu tanıttı. Genç bir öğrenciyken Metin And'ın adını ilk kez *Dionisos ve Anadolu Köylüsü* kitabı ile duyduğunu ve bu kitabın onun daha sonraki kariyerinde nasıl bir yer tuttuğunu anlattı. Daha sonraki süreçte Yapı Kredi Yayınları'nda yazar-editör ilişkileri üzerinden anılarını aktardı. Vefatından sonra yürütülen çalışmalardan bahsetti. İleriye dönük projeleri aktardı.

Sabri Koz'un sunumundan sonra TRT'nin 2000 yılında hazırlamış olduğu Portreler "Metin And Belgeseli" izlendi.

Güniz Gürer, Metin And'ın Çocuk Evreninde "Oyun İçin Oyun" makalesini izleyicilere sundu.

Turan Tanyer, 1950 ve 60'ların Ankara panoraması eşliğinde kendi gözünden "Ankaralı Bir Rönesans Adamı Metin And"ı anlattı.

Çok uzun seneler Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nde Metin And ile çalışan Prof. Dr. Ayşegül Yüksel, nasıl tanıştıklarını ve anıları eşliğinde akademisyen Metin And'ı seyircilere anlattı. Metin And'la yıllar boyunca mesai arkadaşlığı yapmış bir meslektaşı olarak, onun öğretim üyesi, akademisyen, yazar, dost ve "yol gösterici" olarak taşıdığı benzersiz özellikleri, kendi deneyimlerinden yola çıkarak bizlere aktardı. Metin And'ın şakacılığı üzerine aktardığı anılar ise hepimizi kahkahaya boğdu.

Plaka Töreni

Cin Ali Müzesi'ndeki etkinliğin bitiminde Metin And'ın evindeyiz.

Metin And'ın 37 yıl boyunca yaşadığı Kavaklıdere, Kâtip Çelebi Sokak, No: 1 adresindeki Huzur Apartmanı'nın girişinde sergilenen Çankaya Belediyesi'nin desteğiyle hazırlanan isim plakasının açılış töreni yapıldı. Tören benim için çok duygusal ve anlamlıydı. O ev benim çocukluğumun ve gençliğimin geçtiği evdir. Tören sırasında çok uzun zamandır görmediğim apartman komşumuz Nuray Ada'nın da tekrar apartmana taşındığını öğrendim, törene o da katıldı. Benim için günün çok güzel bir sürpriziydi.

Etkinliğin 3. Günü

Yine Cin Ali Müzesi'nde bir araya geldik. Metin And'ın *Oyun ve Büğü* kitabında anlattığı Mangala oyununu hayata geçiren Mangala Derneği kurucuları Serkan ve Serdar Ceyhan, 15 yıl süren maceralarını anlattılar. Serkan Ceyhan sözlerine “Metin And bizim bir 15 yılımızı aldı” diyerek hikâyeyi anlatmaya başladı.

Serkan Bey, 2008 yılında bir kütüphane de bambaşka bir konuyu araştırırken Metin And'ın *Oyun ve Büğü* kitabıyla karşılaşır ve kitabı karıştırırken içinde “Mangala” oyunu ile ilgili bilgilere ulaşır. Metin And kitapta mangala oyununun çok eski bir zekâ oyunu olduğundan ve kökeninden bahsediyor. Özellikle çocukların dikkat, bellek ve sezgisel matematik gelişimleri için çok faydalı olacağına ve okullara ders olarak konmasının gerektiğini yazıyor. İşte bu paragraftan yola çıkarak Serdar Asaf Ceyhan ve Serkan Aziz Ceyhan Türk kültüründe yüzlerce yıl oynanan ancak günümüzde unutulmuş Mangala oyununun kültürümüze yeniden kazandırılması için çalışmalara başlıyorlar. Uzun araştırmalardan sonra Mangala oyununun setini tasarlayarak üretime geçiyorlar. Hazırlık döneminde babamla da görüşmek üzere bir randevu ayarlanıyor ama tam o sırada babamın vefatı nedeniyle buluşma gerçekleşmiyor ve Metin And ne yazık ki kitabında bahsettiği oyunun hayata geçtiğini göremiyor. Serkan ve Serdar Beyler gerçekten çok büyük çabalarla Milli Eğitim Bakanlığı ile görüşerek oyunun müfredata seçmeli ders olarak alınmasını sağlıyorlar. Bakanlık desteği alarak oyunu çocuk cezaevlerine ve görme engelliler için eğitim veren okulların tamamına ücretsiz olarak götürüyorlar. Türkiye çapında turnuvalar düzenleniyor. Bu yolculukta çok zorlandıkları zamanlar olmasına rağmen asla vazgeçmiyorlar ve babamın bir paragrafından yola çıkarak mangala oyununu günümüzün popüler bir zekâ ve strateji oyunu hâline getiriyorlar. Konuyla ilgili bir de babama ithaf ettikleri bir belgesel çekiyorlar. 15 yıllık sürecin sonunda oyun dört milyon çocuk tarafından oynanıyor, Milli Eğitim Bakanlığı müfredatında seçmeli ders statüsünde, turnuvalar düzenleniyor, oyun UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesine alınıyor.

Cin Ali Müzesi'nde Mangala oyununun oluşum hikâyesini anlatan bir belgesel izlendi ve 22 çocuk arasında mangala turnuvası oynandı. İlk üçe giren çocuklara çeşitli hediyeler ve Metin And kitabı verildi. Bu hikâye özellikle Metin And'ın çalışmalarının yol gösterici yönünü öne çıkaran çok somut bir örnek olması açısından önemli bir paylaşımdı.

Bu üç günün sonunda Ankara'dan çok güzel duygularla ayrıldım. Duygusal anlar ama daha çok Metin And anlarıyla dolu kahkahalar, kucaklaşmalar, yeni tanışmalar, uzun süredir görmediğim dostlar, apartman komşumuzla buluşma, bildiğim, bilmediğim pek çok hatıra ile dolu bir “Metin And'ı Anma Günleri” yaşadık. Etkinliklere katılan herkesin yüzünde kocaman bir gülümseme ile ayrılması en büyük mutluluğum oldu.

Bu üç günde bana kalan tüm güzel duyguların yanında, anladım ki doğru yoldayım. 15 yıldır uğraştığım, yorulduğum, omuzlarımın çöktüğü, zaman zaman ağladığım her an geride kaldı. Canım babamın, bilerek veya bilmeyerek hayatlarına dokunduğu kişilerden kendi hikâyelerini dinleyince yola çok daha büyük bir motivasyonla devam edeceğim artık. İki büyük hedefim var:

Biri bütün kitaplarının yeni baskılarını kitapçıların vitrininde görmek, diğeri de bir “Metin And Belgesi” yapmak. Yol uzun, yapacak çok iş var ama vazgeçmek gibi bir seçenek asla yok.

Etkinlik Fotoğraflarından...

Goethe Institut Ankara'da etkinliğe katılanlarla toplu fotoğraf

Metin And'ın 37 yıl yaşadığı Kavaklıdere Katip Çelebi Sok, Huzur Apartmanı'na Çankaya Belediyesi tarafından asılan isim tabelası

Metin And'ı bize farklı yönleri ile anlatan Turan Tanyer, Prof Dr Ayşegül Yüksel, Esra And ile birlikte

*Cin Ali Eğitim Vakfı Yönetimi ve Mangala Derneği Kurucuları ile etkinlik sonrası
Soldan sağa: Muzaffer Evcı, Serdar Asaf Ceyhan, Nevin Kaygusuz Apaydın, Turan Tanyer, Sabri Koz, Esra And, Serkan Aziz Ceyhan, Dr. Nesrin Kaygusuz Kalaycıoğlu, Oğuz Sağdıç*